

EVOLUȚII GEOPOLITICE GLOBALE ȘI REGIONALE PROBABILE ÎN SECOLUL XXI

(I)

PROBABLE GLOBAL AND REGIONAL GEOPOLITICAL DEVELOPMENTS IN THE XXI CENTURY

(I)

General-maior (r) prof. cons. dr. Constantin MINCU*

Rezumat: În lucrare autorul prezintă, pe scurt, posibile evoluții geopolitice globale și regionale în secolul XXI, pe baza analizei unor puncte de vedere exprimate de specialiști străini și români în numeroase lucrări apărute, în ultimii ani, pe acest sensibil și complex subiect.

O atenție deosebită se acordă cărții publicate de **fondatorul STRATFOR, GEORGE FRIEDMAN „Următorii 100 de ani – Previziuni pentru secolul XXI”**, apărută în România la Editura Litera în 2012. Evoluțiile prevăzute pe termen mediu și lung vor afecta, practic, toată populația pământului și toate regiunile sale, cu consecințe dramatice, în plan economic, financiar, social, militar și de mediu. Cei mai mulți specialiști în geopolitică apreciază, cu argumente și pe bună dreptate, că vor urma decenii complicate, cu frământări și războaie, cu răsturnări spectaculoase de situații și cu reconfigurări **majore ale zonelor de influență ale puterilor** relevante, cu influențe importante și asupra României.

Cuvinte cheie: evoluția geopolitică, SUA, Rusia, Stratfor, George Friedman, Europa, Asia, Pacific.

Abstract: In the paper, the author briefly presents possible global and regional evolutions of geopolitics in the XXI century grounded on the analysis of some regards expressed by foreign and Romanian specialists in many papers appeared in the late years on this subject. A special attention is granted to the book published by **STRATFOR founder George FRIEDMAN “The Next 100 Years: A Forecast for the 21st Century”**, edited in Romania to the Litera Publishing House in 2012. The evolutions forecasted on medium and long term will practically damage all Earth's population and its regions, with dramatic consequences on economic, financial, social, military and environmental plan.

*Membru titular al Academiei Oamenilor de Știință din România, membru al Consiliului Onorific al AOȘ-R, secretar științific al Secției de Științe Militare. Tel: 0722.303.015, E-mail: mincu_constantin@yahoo.com

The most of the geopolitics' specialists appreciate with arguments and grounded there will be following intricate decades with riots and wars with spectacular up side downs of situations and major reconfigurations of areas of influence of major powers with important influences also over Romania.

Keywords: Geopolitical evolutions, USA, Russia, STRATFOR founder George FRIEDMAN, Europe, Asia, Pacific.

În ultimele două decenii s-au înmulțit punctele de vedere exprimate de politicieni, analiști militari, economiști, specialiști în tehnologie, finanțiști etc., privind sensul dezvoltării mondiale, pericolele ce pot apărea pe termen scurt, mediu și lung în viața planetei. Aceste puncte de vedere au fost și sunt exprimate în tratate, enciclopedii, studii aprofundate, cărți și articole publicate în reviste de politică externă, în principal, în țările cu potențial economic și militar relevant la scară mondială și regională.

Este de la sine înțeles că sunt diferențe majore de abordare a problematicii complexe în ceea ce privește tendințele majore – geopolitice, tehnologice, demografice, culturale, militare la nivel global și în diferite regiuni ale lumii cu probleme cronice în ceea ce privește afirmarea și dobândirea unor poziții de forță în raport cu alte state și grupări (alianțe) de state.

Diferențele de abordare pot fi explicate prin apartenența autorilor, onestitatea și corectitudinea lor, precum și prin modul de operare cu instrumente ale cercetării științifice în domeniul istoriei, geografiei, geopoliticii, mișcărilor demografice și fenomenelor de mediu și celor economico – financiare.

Din studiul unor lucrări menționate în bibliografia selectivă de la finalul acestui material, cei mai mulți autori români și străini se concentrează pe studiul evoluțiilor mondiale de după anul 1989 și pe previziuni pe termen scurt și mediu cu bătaie până în anul 2025. Dintre autorii români remarc pe cei care au analizat fenomenele mondiale în **seria LUMEA – 2005, 2007, 2009 și 2011 („Enciclopedie politică și militară”) coordonată de dr. Teodor Frunzeti și dr. Vladimir Zodian** și editată sub egida Academiei Oamenilor de Știință din România.

Lucrările din această serie oferă o expertiză valoroasă politicianilor români, dar și oamenilor de afaceri și chiar publicului larg interesat de problematica securității globale și regionale.

Există însă un autor american binecunoscut, politolog de prestigiu, fondatorul și directorul general al STRATFOR (agenție privată de analiză geopolitică) – George Friedman care, în lucrarea sa **„Următorii 100 de ani – previziuni pentru secolul**

XXI¹, exprimă puncte de vedere șocante privind evoluțiile mondiale până la sfârșitul secolului XXI. Lucrarea nu pare una de cercetare științifică, nu are note de subsol și nici nu indică o listă bibliografică, dar, prin mulțumirile adresate la final unor membri importanți ai echipei sale de la STRATFOR, rezultă că a beneficiat de întreaga expertiză a acestora și de o bogată bază de date acumulată, în timp, la acest institut. Din cuprinsul lucrării rezultă și cooperarea fructuoasă a autorului cu structuri de putere din Statele Unite ale Americii.

Nu suntem obligați să credem că toate previziunile autorului se vor întâmpla, dar cititorul va fi cu siguranță uimit de curajul abordărilor și de consecințele majore posibile, în principal, pe marile falii geopolitice ce se conturează din ce în ce mai clar. Chiar George Friedman recunoaște în nota autorului: „Nu am un glob de cristal. Am, totuși, o metodă care mi-a fost de folos, deși nu e chiar perfectă, în a înțelege trecutul și a anticipa viitorul. Sub haosul oponent al istoriei, sarcina mea este să încerc să văd ordinea și să anticipez ce evenimente, tendințe și tehnologii va aduce cu ea această ordine. A face anticipări pentru următorii 100 de ani poate părea un act frivol, dar, așa cum sper că veți constata, este doar un proces rațional, fezabil și nicidecum frivol”.

Între specialiștii în geopolitică există aproape un consens că lumea a evoluat de la bipolaritatea SUA-URSS, din timpul Războiului Rece, la una unipolară având ca putere globală dominantă SUA, după căderea Uniunii Sovietice (perioadă care s-ar apropia de sfârșit) urmând o lungă perioadă multipolară cu câteva noi centre de putere.

George Friedman, dimpotrivă, afirmă că de fapt „**Era Americană**” abia a început și cel puțin până la sfârșitul acestui secol SUA vor continua să domine lumea din punct de vedere economic, militar și tehnologic. Nu cred că face această afirmație doar pentru că și el este american, argumentele prezentate par credibile și, desigur, vor stârni în perioada următoare analize critice, din partea autorilor proveniți din țările vizate în mod deosebit cum ar fi Rusia, China, Uniunea Europeană, Japonia, Turcia, Polonia, Mexic etc.

De fapt încă de pe acum putem constata puncte de vedere total opuse exprimate în lucrări apărute anterior, dintre care amintesc pe cea a politologului rus **Dughin Alexandr: „Bazele geopoliticii – viitorul geopolitic al Rusiei”².**

¹ George Friedman, *Următorii 100 de ani – previziuni pentru secolul XXI*, Editura Litera, București, România, 2012.

² Dughin G. Alexandr, *Bazele geopoliticii – viitorul geopolitic al Rusiei*, Editura Eurasiatică, București, România, 2003.

Dughin vorbește de „spațiul de influență rus” considerându-l în plină expansiune, susține teoria „razelor deschise” plecate de la Moscova și crede că Rusia ar fi sortită să instaureze „o nouă ordine geopolitică” în primul rând în spațiul care a aparținut URSS, iar mai apoi să-și amplifice puterea în Europa de Est și în sudul și sud-estul Asiei.

Dintre specialiștii români (în afara celor menționați deja privind contribuțiile lor la Enciclopediile LUMEA) putem să ne aplecăm cu atenție asupra lucrării „Geopolitica securității”³, autor Gheorghe Nicolaescu, în care sunt analizate critic punctele de vedere exprimate de un număr important de analiști în geopolitică și geostrategie, străini și români, inclusiv cu puncte de vedere originale ale autorului.

În opinia mea studiul setului disponibil de lucrări și compararea lor ne poate oferi instrumente cât de cât credibile, pentru a ne forma un punct de vedere acceptabil privind evoluțiile viitoare, cu atât mai mult cu cât afectată va fi și România, așezată istoric și geopolitic vorbind, pe una din familiile active.

Revenind la tezele și ideile lui George Friedman voi încerca pe parcursul a trei articole să scot în evidență argumentele sale și îndoielile justificate ale noastre și ale altora, totul în scopul de a vedea, mai clar, evoluțiile globale, ale celor din spațiul European și bineînțeles din jurul României.

1. Secolul XXI

O caracterizare cât mai generală a secolului în care am intrat pleacă de la necesitatea identificării unor evenimente cruciale care s-ar putea produce, de genul celor care în secolele XIX și XX au modelat lumea, față de care sunt formulate unele dintre tezele exprimate de autor:

- **Statele Unite** reprezintă, din punct de vedere economic, militar și politic, cea mai puternică națiune din lume, pentru care nu există niciun adversar pe măsură. Acest lucru se datorează nu numai puterii americane. Explicația constă **într-o modificare fundamentală** a modului în care funcționează această lume. În ultimii cinci sute de ani, centrul sistemului internațional a fost Europa, imperiile sale creând un sistem global unic pentru prima oară în istoria umanității. Calea principală către Europa era Atlanticul de Nord. Cine controla Atlanticul de Nord controla accesul către Europa și accesul Europei către lume.

- **La începutul anilor '90** s-a întâmplat ceva remarcabil. Pentru prima dată în istorie, comerțul transpacific l-a egalat pe cel transatlantic. De aici concluzia

³ Gheorghe NICOLAESCU, *Geopolitica securității*, Editura U.N.Ap, București, România, 2010.

că acum, cea țară care controlează atât **Atlanticii de Nord**, cât și **Pacificul** va putea controla întregul sistem comercial al lumii și, prin urmare, economia mondială. În secolul XXI, orice națiune plasată la ambele oceane dispune de un avantaj enorm.

- **Date fiind costurile impuse** de realizarea unei flote militare și trimiterea ei în lume, cea putere a lumii născută cu acces la cele două oceane a devenit actorul principal în sistemul internațional. Astfel, America de Nord a înlocuit Europa ca centru gravitațional al lumii, iar cine domină America de Nord domină, teoretic, întreaga lume. Cel puțin în secolul XXI, rolul aparține Statelor Unite.

- **Puterea moștenită**, împreună cu poziția geografică, fac din Statele Unite pionul central al secolului XXI. Istoria secolului XXI, în principal în prima sa jumătate, se va desfășura în jurul a două lupte la poli opuși. Una va fi reprezentată de încercarea de a forma coaliții de puteri secundare care vor încerca să controleze Statele Unite. Cea de-a doua va fi cea a Statelor Unite, care vor încerca să împiedice formarea oricărei astfel de coaliții.

- **Dacă ne uităm** la începuturile secolului XXI ca la zorii erei americane (care ia locul erei europene), vom vedea că această eră a debutat cu **încercarea unor musulmani de a recrea Califatul** – Marele Imperiu Islamic care se întindea cândva de la Atlantic la Pacific. În vederea acestui lucru s-au văzut nevoiți, inevitabil, să lovească în Statele Unite în încercarea lor de a atrage puterea supremă a lumii în război, pentru a-i demonstra slăbiciunea și pentru a declanșa o ascensiune islamică. Statele Unite au răspuns invadând lumea islamică. Dar scopul lor nu era victoria. Scopul lor era pur și simplu destrămarea lumii islamice și stărnirea acesteia împotriva ei însăși, astfel încât să se împiedice formarea unui nou **Imperiu Islamic**.

- **Statele Unite** nu au nevoie să câștige războaie. Tot ce trebuie să facă este să acumuleze suficientă putere pentru a li se opune. La un anumit nivel, secolul XXI va fi marcat de o serie de confruntări între puteri mai mici, care vor încerca să creeze coaliții prin care să controleze comportamentul american, și Statele Unite, care vor iniția desfășurări militare pentru a stopa astfel de inițiative. Secolul XXI va cunoaște chiar mai multe războaie decât secolul XX, cu toate că vor fi mai puțin catastrofale, date fiind atât schimbările tehnologice, cât și natura provocării geopolitice.

- **Războiul americano-islamist** este pe sfârșite, iar următorul conflict deja se întrevide la orizont. **Rusia** își reorganizează vechea sferă de influență, și aceasta se va dovedi, fără îndoială, o provocare pentru **Statele Unite**. Rușii se vor

deplasa către vest, pe vasta câmpie europeană de nord. Pe măsură ce Rusia își va dovedi puterea, ea va da piept cu cele trei țări baltice dominate de NATO – **Estonia, Letonia și Lituania** – și, desigur, cu **Polonia**. Vor mai exista și alte puncte de fricțiune la începutul secolului XXI, iar acest **nou Război Rece** va atrage asupra lui toată atenția după încheierea războiului americano-islamist.

- **Rușii nu pot rezista tentației** de a-și reinstaura puterea, iar Statele Unite vor răspunde, fără îndoială, acestei provocări. Dar, la final, Rusia nu poate câștiga. Problemele sale interne serioase, declinul masiv al populației, infrastructura slabă vor umbri, în cele din urmă, încercările Rusiei de supraviețuire pe termen lung.

- **Sunt mulți cei care prezic** că următorul adversar al Statelor Unite va fi **China**, și nu Rusia. Autorul nu este de acord cu acest lucru din două motive. Primul, dacă privești mai îndeaproape harta Chinei, observi că este o țară foarte izolată fizic. Cu Siberia în nord, Himalaya și junglele în sud și cu mare parte din populație concentrată în partea de est a țării, chinezii nu se pot extinde așa ușor. Mai mult, secole la rând, China nu a fost o putere navală majoră, iar realizarea unei flote cere ca generații succesive nu doar să construiască nave, ci și să antreneze echipaje și să creeze o cultură adecvată. Există un motiv și mai serios pentru care nu trebuie să ne facem griji cu privire la China. Această țară a fost dintotdeauna o națiune instabilă. De fiecare dată când își deschide granițele pentru lumea din afară, regiunea de coastă devine prosperă, pe când vasta majoritate a chinezilor din interiorul țării suferă de sărăcie. Acest lucru aduce cu sine tensiuni, conflicte și instabilitate, decizii economice luate din motive politice și eșuând în ineficiență și corupție. Departe de a fi un competitor, China este o țară pe care Statele Unite vor încerca să o susțină și să o mențină unită, ca pe o contragreutate pentru Rusia.

- **Pe la mijlocul secolului** se vor ridica alte puteri, țări pe care nimeni nu le privește în ziua de azi ca pe niște mari forțe pe plan mondial. Trei țări anume se evidențiază: Japonia, Turcia și Polonia. Autorul aduce argumente de ordin istoric, geopolitic, economic, demografic și de altă natură, care, împreună, creează un posibil și complicat scenariu, cu influențe majore și asupra României.

- **Aceste trei țări: Japonia, Turcia și Polonia** vor avea fiecare de-a face cu o Americă mai încrezătoare decât a fost după căderea Uniunii Sovietice. Relațiile viitoare dintre cele patru țări vor marca serios secolul XXI, ducând, în cele din urmă, la următorul război mondial. Acest război va fi purtat cu totul diferit decât celelalte – cu arme care țin, în prezent, de domeniul științifico-fantasticului.

- **Dezvoltarea impresionantă a tehnicii** va fi favorizată de acest război, așa cum s-a întâmplat în cel de-al Doilea Război Mondial. Toate părțile implicate vor

căuta noi forme de energie care să înlocuiască hidrocarburile. Soarele este, teoretic, cea mai eficientă sursă de energie de pe pământ, dar captarea energiei solare necesită concentrări masive de captatoare. În timpul viitorului război mondial, concepte dezvoltate înaintea izbucnirii conflictului, care privesc generarea de electricitate de pe baze din spațiul cosmic și transmiterea ei către pământ prin radiații cu microunde, vor deveni peste noapte realitate. Profitând de capacitățile militare, noua sursă de energie se va bucura de același sprijin guvernamental pe care l-au avut **Internetul** sau **calea ferată**.

• **Realitățile social-economice** vor duce, până în 2050, la sfârșitul exploziei demografice. Țările dezvoltate industrial vor cunoaște o scădere dramatică a populației. Până în 2100 și cele mai subdezvoltate țări vor atinge cote de natalitate care vor stabiliza numărul populației. Aceste evoluții vor avea efecte complexe în domeniile economic, social, militar, cultural etc., efecte care nu au fost și nu sunt încă studiate cu atenție în țările dezvoltate, în cele în curs de dezvoltare și în țările subdezvoltate. De acest context, pe plan mondial, se apreciază că vor profita cel mai mult Mexicul și Turcia (pot fi prezentate deja multe argumente), amenințând inclusiv poziția Statelor Unite.

➤ **Formularea unor previziuni pentru următorii 100 de ani**

Din aprofundarea unor numeroase studii și analize rezultă, în final, o părere aproape unanimă: are loc o complicare, fără precedent, a sistemului de relații internaționale în toate planurile (economico-social, financiar, cultural, religios, militar, de mediu etc.).

- În acest context se apreciază că geopolitica nu este doar un termen pompos pentru „**relații internaționale**”. Reprezintă un mod de a gândi despre lume și de a anticipa ce se va întâmpla de-a lungul timpului. **Economia** vorbește despre o mână invizibilă, care, prin interese personale și activități pe termen scurt ale oamenilor, duce la ceea ce Adam Smith numea „**avuția națiunilor**”. Geopolitica merge pe aplicarea conceptului mâinii invizibile la comportamentul națiunilor și al altor actori internaționali. **Geopolitica și economia** presupun ambele ca jucătorii să fie raționali măcar în a-și cunoaște propriile interese personale pe termen scurt. Fiind actori raționali, realitate le oferă alternative limitate. Această teorie a alternativelor limitate ar trebui mai bine aprofundată, îndeosebi de către oamenii politici, pentru a evita, atât cât se poate, aventura și greșelile grave, cu consecințe adeseori tragice asupra propriilor națiuni.

- **Previziunile geopolitice**, așadar, nu înseamnă că totul este predestinat. Înseamnă că ceea ce oamenii cred că fac, ceea ce speră ei să obțină și ceea ce se întâmplă în final nu sunt unul și același lucru.

- **Geopolitica** presupune două lucruri. **Mai întâi, ca oamenii să se organizeze în comunități mai mari decât familia** și, făcând asta, să se angajeze în politică. Acest lucru mai presupune ca oamenii să dea dovadă de o loialitate înnăscută față de mediul în care s-au născut, față de ceilalți oameni și de locuri. Loialitatea față de un trib, un oraș sau o țară este ceva natural. În zilele noastre, identitatea națională contează enorm. Geopolitica ne învață, de asemenea, că relațiile dintre aceste națiuni reprezintă o dimensiune virtuală a vieții umane, iar acest lucru înseamnă că războiul este omniprezent. **În al doilea rând**, geopolitica susține că națiunile au un caracter determinat în mare măsură de **geografie**, așa cum se întâmplă și în relațiile dintre națiuni. Folosim termenul de **geografie** cu înțeles mai larg. El include caracteristicile fizice ale unui loc, dar merge mult dincolo de asta, până la efectele locului asupra indivizilor și comunităților. Dacă înțelegem aceste principii, atunci este posibil să vă imaginați un număr mare de oameni, conectați prin legături umane naturale, constrânși de geografie, acționând în anumite moduri. Statele Unite sunt Statele Unite și, prin urmare, trebuie să se comporte într-un anumit fel. Lucru valabil și pentru Japonia, Turcia sau Mexic. Dacă se sapă mai adânc pentru a observa forțele care modelează națiunile, se poate vedea că „meniul” din care au de ales este limitat.

- **Secolul XXI** va fi ca toate celelalte dinaintea lui. Va avea parte de războaie, de sărăcie, de victorii și înfrângeri, de tragedie și noroc. Dar secolul XXI va fi extraordinar din două puncte de vedere. Va constitui începutul unei noi ere și va cunoaște o nouă putere mondială ce va domina lumea. Autorul crede, prezentând unele argumente greu de combătut, că suntem acum într-o eră americană. Un argument ar fi că era europeană s-a sfârșit, iar cea a Americii de Nord a început, iar America de Nord va fi dominată de Statele Unite pentru următorii o sută de ani. Evenimentele din secolul XXI vor pivota în jurul Statelor Unite. Asta nu presupune neapărat că Statele Unite reprezintă un regim drept și moral. Și nici nu înseamnă că America a dezvoltat deja o civilizație matură. Înseamnă însă că, în multe privințe, istoria Statelor Unite va fi istoria secolului XXI.

- **În mod sigur numeroși autori vor contesta afirmațiile de mai sus ale directorului STRATFOR, dar, în final, vor trebui să răspundă onest la unele întrebări simple ca formulare, dar complicate ca răspuns:**

- **Există astăzi**, pe termen mediu și lung, vreo țară mare cu o poziție

geografică mai favorabilă (la Atlantic și Pacific)?

- **Poate vreo altă țară** să dezvolte o flotă militară de dimensiunile și capabilitățile tehnologice celei americane, capabilă să controleze toate oceanele lumii?

- **Poate dezvolta o altă țară capacități** aeriene și spațiale, de observare, poziționare, comunicații și lovire la nivelul cantitativ și calitativ al Statelor Unite?

- **Dispune sau va dispune în secolul XXI vreo altă putere** de alianțe de baze militare terestre și navale pe întregul glob?

- **Cine și când** va putea depăși performanțele economice și tehnologice ale SUA, având în vedere că principalii urmăritori, China, Japonia, Uniunea Europeană, dau deja semne de oboseală?

✓ **Aspecte ale apariției și consolidării „Erei Americane”**

Sunt mulți analiști, inclusiv americani, care susțin cu convingere varianta că Statele Unite s-ar apropia de zorii distrugerii lor. Argumentele acestora sunt solide (la prima vedere):

– **războaie dezastruoase**, deficite incontrolabile, prețul mare al combustibilului, atacuri armate în universități, corupție la nivel guvernamental și în mediul de afaceri și multe alte probleme de ordin social, etnic, religios și de altă natură;

– **cultura americană** este o combinație nebunească de exaltare și depresie profundă, rezultatul net fiind un sentiment de încredere, permanent subminat de teama că s-ar putea întâmpla toate nenorocirile lumii, plecând de la mediu la războaie nimicitoare.

✓ **Adevărul este însă că Statele Unite** sunt încă impresionant de puternice, pornind de la fapte concrete:

• Americanii reprezintă circa 4% din populația lumii, dar produc în jur de 26% din bunuri și servicii;

• În 2007, produsul intern brut al SUA a fost de 14 trilioane de dolari, comparativ cu PIB-ul mondial de 54 trilioane de dolari. Următoarea putere economică a lumii a fost în același an Japonia cu un PIB de 4,4 trilioane de dolari. Economia americană a depășit economiile următoarelor patru țări la un loc: Japonia, Germania, China și Marea Britanie.

• **Statele Unite** produceau 8,3 milioane de barili de petrol în fiecare zi, în 2006, comparativ cu 9,7 milioane ale Rusiei și 10,7 milioane ale Arabiei Saudite. Importurile sunt și ele mari, dar, dată fiind activitatea industrială, acest lucru este de înțeles.

• **Dată fiind vasta economie a Americii** este interesant de remarcat că Statele Unite rămân, chiar și în ziua de azi, subpopulate, dacă luăm în considerare standardele globale. Astfel: Media mondială – 49 loc/km², Japonia – 338 loc/km², Germania – 230 loc/km², iar SUA numai 31 locuitori pe km².

• **SUA au de cinci ori mai mult teren pentru agricultură** pe cap de locuitor decât Asia, de două ori mai mult decât Europa și de trei ori mai mult decât media globală. O economie este compusă din pământuri, forță de muncă și din capital. În cazul Statelor Unite, cifrele arată că națiunea încă mai poate crește – dispune de o capacitate suficient de mare pentru a se dezvolta în toate cele trei direcții.

• **Există multe răspunsuri** la întrebarea „de ce este atât de puternică economia Statelor Unite”, dar cel mai simplu este: **puterea militară**. Statele Unite domină complet un continent invulnerabil la invazii și ocupații, dispunând de forța militară a vecinilor săi. Puterea militară și realitatea geografică au creat o realitate economică. Multe țări au pierdut timp încercând să-și revină de pe urma războaielor. Nu însă și SUA. Din contră, ele s-au dezvoltat de pe urma lor.

• **Flota militară a Statelor Unite** controlează toate oceanele pământului, fiecare vas din lume se deplasează sub ochii sateliților americani din spațiu, iar mișcările lor sunt aprobate sau respinse, după bunul plac al marinei militare americane. De remarcat realitatea că flota militară a SUA este mai mare decât flotele reunite ale celorlalte state ale lumii. Aceasta este o situație fără precedent în istoria umanității. Au existat flote dominante regional, dar niciodată una care să domine la nivel global, cu o forță atât de copleșitoare. Mai mult, Statele Unite controlează comerțul mondial. Acesta constituie fundamentul securității și bogăției americane.

• **George Friedman** afirmă cu determinare că Statele Unite se află de-abia la începutul ascensiunii lor, „**Secolul XXI va fi secolul Americii**”. În ultimii cinci sute de ani, sistemul global s-a bazat pe puterea Europei Atlantice, adică pe țările europene cu ieșire la Oceanul Atlantic: Portugalia, Spania, Franța și Anglia, și, ceva mai puțin, pe cea a Olandei. După cum știm, puterea europeană s-a destrămat în timpul secolului XX, odată cu imperiile europene. Acest fapt a dus la crearea unui gol care a fost umplut de către Statele Unite, puterea dominantă din America de Nord și singura mare putere cu ieșire la oceanele Atlantic și Pacific. America de Nord a luat locul Europei, loc deținut de cea din urmă timp de cinci sute de ani, de la călătoria lui Columb, din 1492 și până la căderea Uniunii Sovietice, în 1991.

✓ **Argumentele și contraargumentele** privind ascensiunea sau, dimpotrivă, regresul Statelor Unite vor continua cu intensitate în următorii ani, dar va fi extrem de dificil pentru analiști să ignore puterea economică și militară a SUA, potențată și de o poziție geopolitică unică, ce le avantajează față de competitorii posibili (Rusia, China, Japonia, Mexic, Turcia).

✓ **Un exemplu** demn de studiat este ascensiunea și consolidarea geopolitică a **Europei**, ca urmare a stăpânirii Atlanticului de Nord și a principalelor căi de comerț. Rolul principal în acest proces l-a avut **Europa Atlantică** (Marea Britanie, Franța, Spania, Portugalia și Țările de Jos). Din secolul al XVI-lea și până în secolul XX aproape că nu a existat vreo parte a lumii care să fi scăpat de influența și de puterea europeană. Această putere s-a bazat pe poziția geografică (Atlantic), capital, tehnologie și, desigur, putere militară. Dar Europa nu a reușit să rămână unită, pierzând, treptat, rolul său de anvergură globală.

✓ **Evenimentele care au grăbit**, în mod decisiv, trecerea de la puterea Europei la cea a Americii de Nord (cu liderul Statele Unite) au fost **cele două războaie mondiale** și finalul confruntării în **Războiul Rece** cu Uniunea Sovietică, țară care, așa cum se știe, s-a dezintegrat în 1991.

✓ **Confruntarea dintre SUA și Uniunea Sovietică** a reprezentat un real conflict mondial. Inițial a fost vorba despre o competiție pentru moștenirea imperiului european destrămat. Deși ambele părți dispuneau de puteri militare vaste, Statele Unite mai aveau un avantaj. Uniunea Sovietică era enormă, dar îngrădită de uscat. America era aproape la fel de vastă, însă avea acces ușor la oceanele lumii. În timp ce sovieticii nu îi puteau stăpâni pe americani, americanii îi puteau, cu siguranță, controla pe sovietici. Și asta a fost strategia americanilor: să îi țină în frâu pe sovietici și să îi sugrume. Din nordul Norvegiei până în Turcia și până în Insulele Aleutine, Statele Unite au creat o centură masivă de națiuni aliate, toate mărginind Uniunea Sovietică – o centură care, după 1970, a inclus până și China. În fiecare punct în care sovieticii găseau o porțiță, se pomeneau blocați de poziția lor și de flota militară a Statelor Unite.

✓ **Geopolitica are două direcții de bază** pe care se desfășoară competițiile: **geografia și puterea**. Conform uneia dintre direcții, definită de **englezul Halford Mackinder**, cine ajunge să controleze Eurasia controlează lumea. Această teorie a dominat strategia britanicilor și pe cea a Statelor Unite în timpul Războiului Rece, când se duceau lupte pentru stăpânirea și subjugarea Rusiei europene. Un alt punct de vedere este al **amiralului Alfred Thayer Mahan**, considerat cel mai mare gânditor geopolitic american. În cartea sa „**The Influence**

of Sea Power upon History", Mahan aduce un contraargument la teoria lui Mackinder, spunând că cine controlează apele mărilor conduce întreaga lume.

✓ **Istoria a confirmat** că, într-un fel, ambele puncte de vedere erau valabile. Mackinder a avut dreptate dacă ne gândim că prăbușirea Uniunii Sovietice a lăsat drum liber Statelor Unite pentru a deveni unica putere mondială. Însă americanul Mahan a fost cel care a înțeles doi factori cruciali. Căderea Uniunii Sovietice a fost determinată de puterea Americii pe mare, cea care a deschis, de asemenea, poarta pentru forțele navale americane către dominarea lumii.

✓ **Pe durata Războiului Rece**, o alianță a altor țări cu Statele Unite a fost de departe mai avantajoasă decât o alianță cu Uniunea Sovietică. Sovieticii puteau oferi armament, sprijin politic, ceva tehnologie și o mulțime de alte lucruri. Însă Statele Unite puteau oferi acces la rețeaua lor comercială internațională și dreptul de vânzare în cadrul economiei americane. Iar asta pune în umbră orice altceva. Excluderea din sistem însemna sărăcie; introducerea în sistem însemna bogăție.

✓ **Toate aceste transformări geopolitice**, cu precădere acelea care au avut loc în secolul XX au dus la consolidarea poziției geopolitice a SUA, crede autorul lucrării „Următorii 100 de ani – Previziuni pentru secolul XXI”, astfel încât sunt create condițiile economice, financiare, tehnologice și militare, ca puterea Statelor Unite să se afirme cu și mai multă forță în secolul XXI.

Demersul meu va continua, dacă va fi posibil, în cel puțin două materiale în care voi încerca să prezint și alte aspecte ale previziunilor pentru secolul care a început: evoluția războiului SUA – JIHAD; războaiele culturale; explozia demografică și computerele; apariția noilor linii de demarcație (falii geopolitice); China anilor 2020; Rusia anilor 2020; puterea americană și criza din 2030; evoluțiile din anii 2040 ca preludiu pentru război; 2050 – un nou război mondial – scenariu posibil; așezarea geopolitică a lumii după 2060 și disputele SUA – Mexic la orizontul anilor 2080.

Toate aceste evenimente geopolitice ce se presupune că se vor întâmpla vor putea fi confruntate cu punctele de vedere exprimate, în diferite forme, de către autori străini și români, precum și amendate de către fiecare cititor în parte (va urma II și III).

BIBLIOGRAFIE

- Amipur Katajun, Beeman William O., Etheshami Anoushirvan, Halliday Fred, Hourcade Bernard, Kapiszewski Andrzej, Posch Walter, Reissner Johannes, *Irannian Challenges*, publicat de Institutul Uniunii Europene pentru Studii de Securitate, 2006.
- Bădescu Ilie, *Tratat de geopolitică*, Editura "Mica Valahie", 2004.
- Brzezinski Zbigniew, *Marea dilemă – a domina sau a conduce*, Editura Scripto, București, 2005.
- Brzezinski Zbigniew, *Triada geostrategică. Convingerea cu China, Europa, Rusia*, Editura „Historia”, București, 2000.
- Buzan Barry, Waver Ole, Wilde Juan de (1998) „*Security A New Framework For Analysis*”, Boulder, Londra, Lynne Rienner Publishers, 2-3.
- Chauprade Aymeric; Thual, Francois, *Dicționar de geopolitică*, Grupul Editorial Corint, 2003.
- Claval Paul, *Geopolitică și geostrategie*, Editura Corint, București, 2001.
- Diechloff Alain, *Națiune și rațiune de stat. Identitățile naționale în mișcare*, Editura Curtea Veche, București, 2003.
- Dughin Alexandr, *Bazele geopoliticii – viitorul geopolitic al Rusiei*.
- Dungaci Dan, *Națiunea și provocările (post) modernității*, Editura Tritonic, București, 2004.
- Duțu Petre, *Apărarea colectivă – o necesitate a menținerii integrității statale naționale. Acțiunea armatei României în cadrul apărării NATO*, Editura Universității Naționale de Apărare, București, 2005.
- Eliade Mircea, *Istoria credințelor și ideilor religioase*, Editura Univers Enciclopedic și Editura Științifică, București, 1999.
- Fedorovsky Vladimir, *De la Rasputin la Putin*, Editura Vivaldi, București, 2003.
- George Friedman, *Următorii 100 de ani – previziuni pentru secolul XXI*, Editura Litera, București, România, 2012.
- Gilpin Robert, *Economia mondială în secolul XXI. Provocarea capitalismului global*, Editura Polirom, 2004.
- Gore John, *Chaos Complexity and the lucidity*, Washington D.C., Universitatea Națională de Apărare, 1996.

- Held David, McGrew Anthony, Goldblatt David, Perraton Jonathan, *Transformări globale. Politică, economie și cultură*, Editura Polirom, 2004.
- Hermet Guy, *Istoria națiunilor și naționalismului în Europa*, Institutul European, 1997.
- Huntington Samuel P., *Ciocnirea civilizațiilor și refacerea ordinii mondiale*, Editura Antet, București, 2000.
- Teodor Frunzeti, Vladimir Zodian (coordonatori), *Enciclopedie politică și militară, LUMEA 2009*, Editura CTIEA, București, 2009.
- Teodor Frunzeti, Vladimir Zodian (coordonatori), *Enciclopedie politică și militară, LUMEA 2011*, Editura CTIEA, București, 2011.
- Kaldor Mary, *Războaie noi și vechi*, Editura Antet, 1999.
- Kernic Franz, Paul Hirst, *Război și putere în secolul 21*, Editura Antet, 2001.
- King Alexander, Schneider Bertrand, *Prima revoluție globală: o strategie pentru supraviețuirea lumii*, Editura Tehnică, București, 1993.
- Kissinger Henry, *Diplomația*, Editura Bic All, București, 2002.
- Lacoste Yves, *Dictionnaire de géopolitique*, Flammarion, Paris, 1983.
- Marin Vasile, *Geopolitica și noile provocări ale secolului XXI*, Editura Universității Transilvania, Brașov, 2004.
- Mateeva Ana, *EU stakes in Central Asia*, publicat de Institutul Uniunii Europene pentru Studii de Securitate, 2006.
- Moștoflei Constantin, Duțu Petru dr., *Apărarea colectivă și apărarea națională în contextul integrării României în NATO și aderării la Uniunea Europeană*, Editura Universității Naționale de Apărare, București, 2005.
- Mureșan Mircea, gl. bg. (r) Văduva, Gheorghe, *Războiul viitorului, viitorul războiului*, Editura UNAp, București, 2006.
- Neumann Victor, *Neam, popor sau națiune? – despre identitățile politice europene*, Editura Curtea Veche, București, 2003.
- Nicolaescu Gheorghe, *Globalizare, regionalizare și stat*, în *Impact strategic* nr. 4-5/2002, Centrul de Studii Strategice și de Securitate.
- Nicolaescu Gheorghe, Simileanu Vasile, *Globalizarea informaticii*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2005.
- Nicolaescu Gheorghe, *Gestionarea crizelor politico-militare*, Editura Top Form, București, 2003.
- Nicolaescu Gheorghe, *Geopolitica securității*, Editura UNAp „Carol I”, București, România, 2010.

- Nivet Bastien, *Security by proxy?: The EU and (sub)-regional Organizations: The Case of ECOWAS*, publicat de Institutul Uniunii Europene pentru Studii de Securitate, 2006.
- Onișor Constantin gl. bg. prof. univ. dr., *Teoria strategiei militare*, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 1999.
- Popa Vasile, *Implicațiile Globalizării asupra Securității Naționale*, Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2005.
- Sapperstein Glenn, *Chaos Therapy: The essentials for literary applications* – Naval War College, 1995.
- Siniscalchi Joseph, Colonel, USAF, *Non – Lethal Technologies: Implications For Military Strategy*, Center for Strategy and Technology Air War College, Air University, Maxwell Air Force Base, Alabama – USA – 1998.
- Siteanu Eugen, *Războiul bazat pe cunoaștere (războiul cognitiv)*, revista Impact strategic, nr. 3 (24)/2007.
- Smith Anthony, *Naționalism și modernism*, Editura Epigraf, Chișinău, 2002.
- Steven Metz și Douglas V. Johnson II, *Asymmetry and U.S. Military Strategy: Definition, Background, and Strategic Concepts*, Institutul de Studii Strategice, U.S. Army War College, ianuarie 2001.
- Toffler Alvin, *Al Treilea Val*, Editura Antet, București, 2000.
- Toffler Alvin, *Puterea în mișcare*, Editura Antet.
- Volkov Vladimir, *Tratat de dezinformare*, Editura Antet, București, 2000.
- Waltz Kenneth N., *Omul, statul și războiul*, Editura Institutului European, București, 2000.
- Asimetria fenomenului terorist*, Editura Top Form, București, 2003.
- Confruntări asimetrice*, interviu realizat de revista Gândirea militară românească, nr. 4, 2002.
- Doctrina de informații și contrainformații a NATO*, 1996.
- Institutul Român de Studii Internaționale, *NATO: Ce este? Ce va fi? Noua Europă și securitatea statelor mici*.
- Manualul NATO*, volum colectiv.
- Organizația Tratatului Nord-Atlantic, *Manualul NATO*, Editura Ministerului Informațiilor Publice.

Anexa nr. 1 – Europa Atlantică

Anexa nr. 2 – Componenta URSS

Anexa nr. 3 – Balcanii

